

2. Назаренко Г.В., Павлова Г., Спасенникова Б.А., Ситковська О.Д., Трикоз Ю.Є. Кримінальна відповідальність за вчинення кримінального правопорушення в стані сп'яніння. *Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя: матеріали X Міжнар. наук.-практ. Інтернет конф. (Львів, 28 груд. 2020 р.)*. Відп. ред. П.О. Куцик. Львів: Львівський торговельно-економічний університет, 2020. С. 170.

3. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 15.04.2022).

УДК 343.131(043.2)

Клименко В.В., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Ланцедова Ю.О., к.ю.н., доцент

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ЗАСАДА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Засада верховенства права – це кримінально-процесуальне положення, яке полягає в тому, що людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1].

Слід зазначити, що в засаді верховенства права проявляється вимога процесуальної неупередженості, яка формально зв'язана із раціональними й розумними обмеженнями, встановленими законом. Дотримуючись одночасно вимог верховенства права й законності, у основі кожної процесуальної дії повинно бути не лише формальне виконання законодавчого припису. Тут мова йде про принципово нове ставлення вимог процесуального законодавства до реалізації учасниками процесуальної діяльності, спрямованої на дотримання прав і свобод людини, що в результаті забезпечує належну правову процедуру. Інакше кажучи, реалізація засади верховенства права є певним «нейтралізатором несправедливого закону» в конкретній ситуації кримінального провадження щодо дотримання прав і свобод людини [2, с. 49]. Одночасно є інший аспект взаємодії цих засад: на належну правову процедуру не повинні впливати жодні міркування неправового характеру, а також будь-які фактори, що не стосуються справедливості або розумності юридичних вимог за умов пред'явлення підозри або висунення обвинувачення, навіть якщо такі висуваються на захист права чи закону [3, с. 6].

У сфері кримінального провадження особливу актуальність набуває такий елемент верховенства права як пріоритетність прав людини, оскільки специфіка діяльності державних органів під час кримінального судочинства передбачає у деяких випадках суттєвого їх обмеження. Саме

тому у ст. 8 КПК закріплено, що людина, її права та свободи визначаються найвищими цінностями.

Принцип верховенства права означає, що у правовій державі має панувати закон, а не інтереси осіб, у руках яких у певний момент перебуває влада; функції держави полягають у регулюванні відносин між усіма суб'єктами права на основі закону. Суд не повинен так тлумачити закон, щоб він несправедливо обмежував права і свободи особи.

Однією з гарантій здійснення цього принципу є чітке, зрозуміле і прозоре закріплення правил і процедур здійснення кримінального провадження. Порушення процесуальної форми тягне за собою негативні наслідки для осіб, які ведуть процес і дає можливість застосування відповідних санкцій відновлюваного характеру.

Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. Серед національних інститутів, які є важливими і необхідними для забезпечення верховенства права у сфері кримінального провадження, насамперед, необхідно назвати незалежний і справедливий суд, формування і діяльність якого відбувається за допомогою правових механізмів і процедур, що забезпечують дотримання загально визнаних прав і свобод людини, а у випадку їх порушення - належний захист. Засада верховенства права, яка лежить в основі кримінального провадження, широко використовується при обґрунтуванні своїх рішень Європейським судом з прав людини. Правові позиції, сформульовані у цих рішеннях, мають обов'язково враховуватися судами України. В результаті тривалого і динамічного («живого») тлумачення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод Євросуд сформулював низку правоположень, які охоплюються верховенством права. Серед них основним є забезпечення права людини на справедливий суд. Це право відповідно до названої Конвенції та інтерпретації його Євросудом включає: а) право на гарантований доступ до суду; б) право на законного компетентного і безстороннього суддю; в) право викласти свою позицію в суді; г) право на ефективні засоби юридичного захисту в суді; г) право на справедливий судовий розгляд; д) право на презумпцію невинуватості у кримінальному провадженні; є) право на розумний строк розгляду справи; є) право на відкритий розгляд справи (за винятком обумовлених випадків).

Отже, на дотриманні верховенства права забезпечується справедливість кримінального провадження, тоді як належна правова процедура, під час якої ця справедливість досягається, опирається на верховенство закону.

Визнання верховенства права докорінно змінює уявлення про правопорушення, оскільки тепер вони перестають бути «тим, що визначено законом», а стають справою факту, встановлення й оцінка якого покладається на відповідні уповноважені органи й, зокрема, суди, які в

цих умовах стають не лише правозастосовними, а й правотворчими органами [4, с. 9].

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 27 бер. 2022 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>

2. Гузела М. До питання про верховенство права в системі засад кримінального провадження. Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (30 лист. 2018 р., м. Дніпро). Дніпро: ДДУВС, 2018. С. 48-50.

3. Михайленко В.В. Реалізація засади верховенства права у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2019. 281 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/13968/1/dysertatsia_mykhailenko_vv.pdf

4. Котюк І.І. Верховенство права як морально-етичний імператив. *Юридичний вісник України*. 2017. № 19-20 (1139-1140). С. 9.

УДК 343.43(043.2)

Клімова І.А., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Александрова М.В., старший викладач

ВЕРБУВАННЯ ЛЮДИНИ ЯК ФОРМА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми в сучасному світі є одним із найнебезпечніших порушень прав і свобод людини. Суспільна загроза торгівлі людьми полягає в посяганні на невід’ємні права людини – право на вільний розвиток своєї особистості, право на повагу до її гідності, на свободу та особисту недоторканість, свободу пересування та вільний вибір місця проживання, право на охорону здоров’я та медичну допомогу, а інколи й право на життя.

Ще до початку війни Україна перебувала на 49-му місці зі 167 країн світу в рейтингу поширеності сучасного рабства, лише за три роки майже 50 тисяч українців постраждали від торгівлі людьми, а найчастіше жертвами цього явища ставали жінки, яких відправляли за кордон для надання сексуальних послуг, і чоловіки, які потрапляли у трудове рабство. На даний час, у період вимушеної масової евакуації людей, питання торгівлі людьми стало ще більш актуальним.

У національному законодавстві поняття торгівлі людьми визначено в ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини»